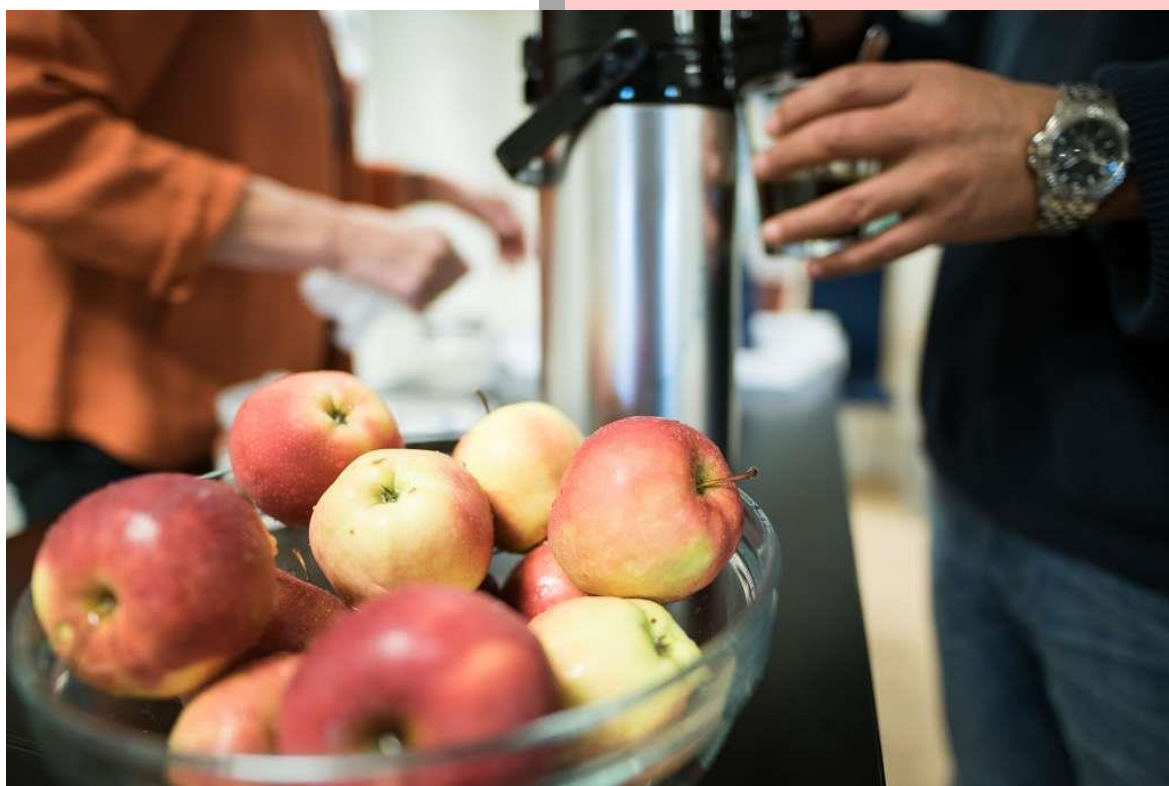

Kunskapsöversikt för boendefrågor inom Svenska Röda Korset

Enhet Hälsöfrämjande och Social trygghet

UPPDRAG BOENDE

Under de senaste åren har Svenska Röda Korsets kretsar rapporterat om att de i sina verksamheter möter allt fler människor som befinner sig i, eller som riskerar att hamna i, instabila boendesituationer eller hemlöshet. Det samma identifieras inom de nationella verksamheterna Vårdförmedlingen och Behandlingscentrum för krigs och tortyrskadade. För att kunna möta de nya behov som uppstått har ett flertal kretsar valt att starta upp nya boendestödjande verksamheter. Detta har genomförts på olika sätt, bland annat genom ideella fadderhem, korridorsboenden, värmestugor, dagverksamhet för vila och värme samt lägenhetsboenden.

I strategisk inriktning 2020-2023 fastställs att vi ska möta de största humanitära behoven i varje kommun och att: *”Vi tillhandahåller materiellt stöd såsom kläder, mat och dryck. Vi bidrar till att erbjuda tak över huvudet till människor i akut hemlöshet, till exempel genom att öppna mötesplatser eller värmestugor. Det gör vi för att möta grundläggande humanitära behov hos människor framför allt i akuta eller långvariga situationer av nöd och för att kunna påtala de brister vi ser och på så vis bidra till en förändring”*.¹

Till stöd för fortsatt arbete och förtydligande av vilken roll Svenska Röda Korset har i att bidra med boendelösningar för människor i hemlöshet har denna kunskapsöversikt tagits fram. Uppdraget bestod i att för detta ändamål ta fram ett kunskapsunderlag med rekommendationer och konkreta vägval framåt, inklusive en risk- och konsekvensanalys för de olika alternativen liksom en bedömning av de frivilligas roll.

Underlaget har tagits fram genom sammanställning av fakta, resultat från enkätundersökning med externa organisationer och föreningar samt information från genomförda fokusgrupper med frivilliga och tjänstepersoner inom Svenska Röda Korset.

Hemlösheten i Sverige

Inledningsvis kan konstateras att det inte finns någon komplett och korrekt bild av hemlösheten i Sverige. Socialstyrelsen kartlägger sedan 1993 på uppdrag av regeringen hemlösheten vart sjätte år, i deras definition av hemlöshet ingår människor som befinner sig i akut hemlöshet, som saknar boende efter institutionsvistelse, som är beroende av stöd från kommunen för att få ett boende samt de som endast har kortsiktiga tillfälliga boenden hos släkt eller andra privatpersoner. Kartläggningen omfattar däremot inte andra grupper, så som bland annat personer i papperslöshet och vuxna barn som fortfarande lever med sina föräldrar. Kartläggningen innefattar endast personer med svenskt medborgarskap alternativt tillfälligt eller permanent uppehållstillstånd i Sverige. Den innehåller inte heller siffror från samtliga kommuner.²

¹ <https://kunskapsbanken.rodakorset.se/hc/sv/articles/360003065858-Strategisk-inriktning-2020-2023>

² Alla kommuner för inte hemlöshetsstatistik. Se Stockholms Stadsmission, *Hemlös 2019*, <https://www.stadsmissionen.se/sites/default/files/2019-12/StockholmsStadsmission-Hemlosrapporten2019.pdf>, sid 18.

Enligt Socialstyrelsens senaste nationella kartläggning från 2017 uppgavs drygt 33 250 människor leva i hemlöshet vid tidpunkten för mätningen, detta ska enligt kartläggningen uppfattas som ett minimum eftersom det finns ett flertal begränsningar i mätningen.³ 5 935 av dessa personer befann sig i akut hemlöshet, vilket är 1 435 fler personer än vid motsvarande mätning år 2011. Med akut hemlöshet avses att personen är hänvisad till akutboende, härbärke, jourboende, skyddade boenden eller motsvarande. Här ingår också personer som sover i offentliga lokaler, utomhus eller i trappuppgångar, tält, bilar eller motsvarande.

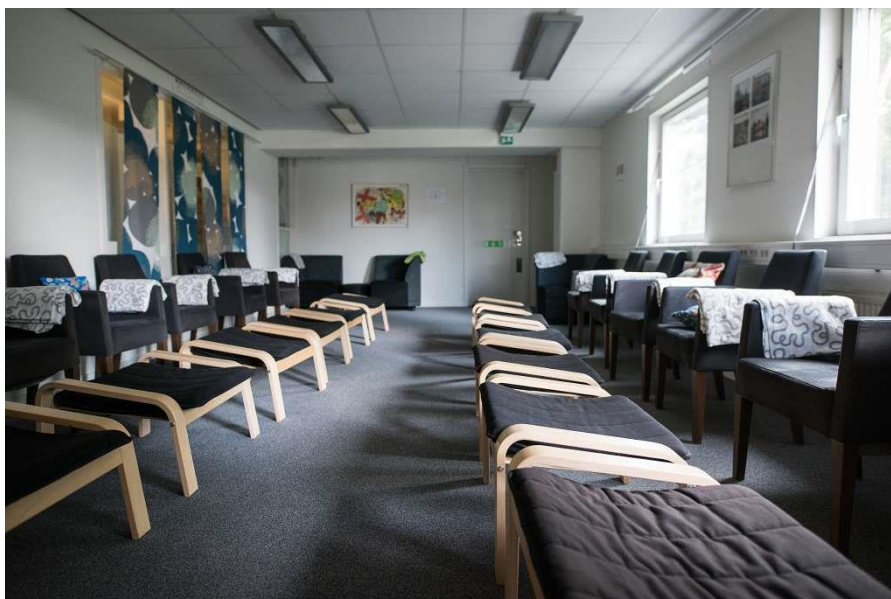
Situationen för hemlösa EU- och EES-medborgare redovisas separat i Socialstyrelsens kartläggning och räknas inte med i de siffror som beskrivits ovan. Det framgår av rapporten att det i stora delar av Sverige finns EU- och EES-medborgare som vistas tillfälligt i landet och lever i akut hemlöshet och att många av dem sover utomhus eller i bilar, tält, kojor och liknande när de vistas i Sverige. Av rapporten framgick att det år 2015 uppskattades finnas cirka 5 000 utsatta EU-medborgare utan uppehållsrätt i Sverige, men mörkertalen kan vara stora.⁴

Ensamkommande barn under 18 år som är placerade genom socialtjänsten samt barn och unga som befinner sig i Sverige utan uppehållstillstånd är inte heller inräknade i Socialtjänstens nationella kartläggning. Svenska Röda Korset släppte i januari 2020 en rapport om den humanitära situationen för ensamkommande unga.⁵ Av rapporten framgår att en stor andel av de ungdomarna Röda Korset möter som kommit till Sverige som ensamkommande barn under de senaste åren idag bor i Sverige utan tillgång till stadigvarande boende, det gäller främst de ungdomar som har uppehållstillstånd med stöd av den så kallade nya gymnasielagen och de ungdomar som lever utan uppehållstillstånd i Sverige. Det framgår också att tillgången till stabila boenden varierar starkt mellan olika kommuner. I vissa kommuner är inte problematiken med ensamkommande ungdomar i hemlöshet utbredd medan det i vissa kommuner är så många som 81–100 procent från denna målgrupp som är bostadslösa. Civilsamhället bidrar i dagsläget gemensamt till olika boendelösningar till ensamkommande ungdomar.

³ Socialstyrelsen, *Hemlöshet 2017 – omfattning och karaktär*, <https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/ovrigt/2017-11-15.pdf>, sid 14.

⁴ Socialstyrelsen, *Hemlöshet 2017 – omfattning och karaktär*, <https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/ovrigt/2017-11-15.pdf>, sid 72.

⁵ Svenska Röda Korset, *Mitt liv räknas – Den humanitära situationen för ensamkommande unga*, <https://www.rodakorset.se/globalassets/rodakorset.se/dokument/om-oss/fakta-och-standpunkter/rapporter/humanitara-situationen-ensamkommande-roda-korset.pdf>, sid 30 ff.

Vilstolar för dagvila på rödakorshuset i Skärholmen.

Utöver ovan nämnda målgrupper finns också ett stort antal personer som lever i papperslöshet utan uppehållstillstånd i Sverige. Det finns ingen officiell statistik över hur många som ingår i den gruppen. En siffra som är relevant är antalet öppna verkställighetsärenden hos Polisen, vilka i juli 2020 var 17 065 stycken.⁶

Hemlösheten i Sverige är störst i storstäderna Stockholm, Göteborg och Malmö. Varje år sammanställer Malmö Stad en rapport med statistik över hemlösheten i kommunen. Rapporten från 2019 visar att det bland de målgrupper som ingår i statistiken fanns 1 355 vuxna och 692 barn i hemlöshet i Malmö. Malmö Stads sätt att mäta hemlöshet skiljer sig emellertid från Socialstyrelsens och inbegriper inte dem som bor i kommunens lägenheter, med dessa inräknade tillkommer 1 500 vuxna och 1 400 barn.⁷ Under 2019 anslöt sig Malmö till "The Shift", ett globalt FN-initiativ för att bostäder ska ses som en mänsklig rättighet. I dagsläget finns inga resultat eller någon känd plan för hur arbetet med The Shift ska se ut i Malmö.

Vartannat år kartläggs även antalet individer som är hemlösa i Stockholms stad, år 2018 visade resultatet 2 439 personer.⁸ Enligt statistiken över hemlösheten i Göteborg befann sig 3 068 hushåll i hemlöshet 2019, en femtedel av hushållen var barnfamiljer.

Både i Malmö och i Göteborg har socialtjänsten under senare tid blivit mer restriktiva med att bevilja bistånd till de personer som befinner sig i strukturell hemlöshet. Med personer i strukturell hemlöshet avses människor som saknar sociala problem, som missbruk och psykisk ohälsa men som inte har en egen stabil bostad. Detta innebär att Röda Korset också möter fler människor i s.k strukturell hemlöshet i våra olika verksamheter, både i verksamheter riktade till hemlösa som till exempel Rödakorshuset i Skärholmen och Värmestugorna i Malmö, men även inom Röda Korset behandlingscenter och inom programmet Socialt hållbara städer.

⁶ Polisen, *Verkställighetsärenden 2020*, <file:///C:/Users/libe/Downloads/polisens-statistik-verkstalligheter-2020.pdf>.

⁷ Hem & Hyra, *Malmö Stads förklaring: Därför minskar hemlösheten*, <https://www.hemhyra.se/nyheter/minskad-hemloshet/>.

⁸ Stockholm Stad, *Kartläggning av hemlösa personer i Stockholms Stad 26 september 2018*, <https://insynsverige.se/documentHandler.ashx?did=1952748>.

Sammanfattningsvis är hemlöshet något som inte drabbar en särskild homogen grupp, utan en problematik som präglar stora delar av samhället och människor i flera olika livssituationer, vilket också innebär att Röda Korset inom alla våra olika verksamheter möter människor som kan befinna sig i en hemlöshetsituation.

Myndigheternas ansvar

Staten har det huvudsakliga ansvaret för människor som befinner sig i Sverige. Ansvaret för att människor har någonstans att bo ligger emellertid på olika offentliga myndigheter och varierar utifrån vilken legal status den hjälpsökande har liksom vilken livssituation hen befinner sig i.

Kommunen, genom Socialtjänsten, har det yttersta ansvaret för att de personer som vistas i kommunen får det stöd och den hjälp som de behöver. Av Socialtjänstlagen⁹ framgår att den som inte själv kan tillgodose sina behov eller kan få dem tillgodosedda på annat sätt har rätt till bistånd för sin försörjning och för sin livsföring i övrigt, så kallat försörjningsstöd enligt §4:1 i Socialtjänstlagen, vilket även omfattar boendestöd.

Kommunen har emellertid inte ansvar för att ordna boende för asylsökande som vistas i kommunen, för dessa personer har istället Migrationsverket skyldighet att erbjuda en plats på ett boende. Asylsökande som är registrerade vid ett boende har också rätt att erhålla bistånd.¹⁰

Vad gäller asylsökande ensamkommande minderåriga barn så har visserligen Migrationsverket det övergripande ansvaret för mottagandet av barnen, men det är kommunerna som har ansvar för det *praktiska* mottagandet. Det innebär att kommunerna ansvarar för att utreda och tillgodose barnets behov av boende liksom stöd och skydd inom ramen för socialtjänstens område. Om ett ensamkommande barn fyller 18 år under asylprocessen, eller om Migrationsverket skriver upp barnet i ålder så att hen bedöms vara myndig, övergår ansvaret för ungdomens mottagande och boende från kommunen till Migrationsverket. Migrationsverket erbjuder i samband med detta ungdomen boende på ett av myndighetens boenden istället för det boende som tidigare ska ha anordnats av kommunen. Kommunen har dock en möjlighet att låta placering i tidigare boende fortgå för det fall socialtjänsten bedömer att den unge även efter fyllda 18 år har behov av vård i form av placering. Den unge kan, istället för att bosätta sig i Migrationsverkets boende, ordna ett eget boende.

De unga vuxna som ansökt om och beviljats uppehållstillstånd med stöd av den så kallade nya gymnasielagen har ingen automatisk rätt till boende från vare sig kommunen eller Migrationsverket. Om ett uppehållstillstånd beviljas får ungdomen visserligen rätt att ansöka om bistånd från kommunen på samma sätt som andra kommunmedborgare, men detta ger ingen automatisk rätt till bidrag utan innebär att kommunen gör en individuell bedömning i det enskilda fallet. Det innebär normalt inte heller att kommunen erbjuder något boende. De som beviljats uppehållstillstånd enligt nya gymnasielagen omfattas inte heller av bosättningslagen. Bosättningslagen är den lag som fastställer vilka personer en kommun är skyldig att efter anvisning ta emot för bosättning.

⁹ Socialtjänstlagen, 4 kap 1 §.

¹⁰ Lag (1994:137) om mottagande av asylsökande.

Personer som befinner sig i Sverige utan uppehållsrätt eller giltigt uppehållstillstånd, så som EU-medborgare och papperslösa/irreguljära migranter, har inte någon självklar rätt till bistånd och boende från vare sig Socialtjänst eller Migrationsverket. Barn samt vuxna som bor med barn som de är vårdnadshavare för, har rätt till bistånd enligt LMA även efter att utvisningsbeslutet börjar gälla eller tidsfristen för frivillig avresa går ut. Vilket stöd papperslösa (eller personer i olika irreguljära situationer) ges från Socialtjänsten ser olika ut i kommunerna runt om i landet. Kommuner tillämpar lagen olika och har olika kommunala riktlinjer. Men det finns rent juridiskt inget hinder för Socialtjänsten att ge personer i dessa situationer stöd. Socialtjänsten måste alltid vara tillgänglig och ta emot ansökningar och vad gäller akut nödbistånd enligt §4:2 i Socialtjänstlagen, så är det behovet och nöden som ska avgöra. Vi ser en utveckling där kommuner blir mer och mer restriktiva med att bevilja nödbistånd till dessa grupper. En del kommuner väljer att samverka med civilsamhället för att erbjuda en miniminivå av tak över huvud för natten.

Svenska Röda Korset roll

På Svenska Röda Korsets riksstämma år 2015 togs ett beslut¹¹ om att Svenska Röda Korset och dess kretsar, inte skulle driva egna asylboenden. Under en tid tolkades beslutet som att inga typer av boenden skulle bedrivas i Röda Korsets regi. I efterverkningarna av den stora flyktinginvandringen runt år 2015 ökade utsattheten i Sverige och kretsarna mötte i allt högre omfattning människor som föll utanför samhällets skyddsnät och hade behov av stöd för att kunna tillgodose sina mest grundläggande humanitära behov, så som exempelvis tak över huvudet. Kretsar började i allt större utsträckning att arbeta med att möta dessa behov och boendestödande verksamheter startades upp på många platser runt om i landet.

Det saknades då ett nationellt arbete kring frågor om hemlöshet och boendeverksamhet och för att kunna säkerställa kvaliteten i kretsarnas arbete och för att kunna ge behövligt stöd till verksamheterna klargjordes det sedan successivt att Svenska Röda Korset har en roll inom detta och att organisationen bedriver *boendestödande verksamhet*. Det innebär att boendeverksamheter bedrivs i samverkan med andra aktörer. Organisationens roll inom dessa samarbeten varierar på olika orter. Rödakorskretsarna har lokalt ibland en drivande och framträdande roll i verksamheten, medan de på andra orter istället har en mindre och kompletterande roll.

Under 2018-2020 beviljades Svenska Röda Korset 30 miljoner kronor per år som en del av regeringens satsning för att stötta ideella organisationers arbete mot hemlöshet bland unga vuxna. Under det första året låg sociala verksamheter i fokus för det statsfinansierade arbetet. Under det andra och tredje året har fokus för arbetet istället varit verksamheter som syftar till att tillgodose grundläggande humanitära behov, där boendestödande verksamhet prioriterats vilket också stärkt vår erfarenhet och kompetens inom området.

Kretsar har under de senaste åren rapporterat att de möter allt fler människor som befinner sig i svår utsatthet och hemlöshet, problematiken är som störst i storstäderna. Hösten 2019 gjordes en

¹¹ Motion D1, sid 20 i riksstämmoprotokollet.

kartläggning över Svenska Röda Korsets arbete med ensamkommande barn och unga. Av kartläggningen framgick att 37 av de 116 kretsar som arbetade med målgruppen bedrev någon form av boendestödande verksamhet.¹² Då handlar det dels om verksamheter som kretsen bedriver i egen regi, som huvudansvarig och verksamheter som kretsen bidrar till i samverkan med andra aktörer. Utöver detta bedriver Svenska Röda Korset även på några platser boenden för EU-migranter, exempelvis genom projekt Vinternatt på Gotland. I Malmö har två värmestugor bedrivits de senaste två vintrarna, en för vuxna och en för ungdomar. På Rödakorshuset i Skärholmen erbjuds dagvila för människor som behöver en plats att vila på dagtid, exempelvis för dem som inte haft någonstans att sova under natten även mat, kläder, möjlighet att sköta hygien samt att delta i olika aktiviteter erbjuds. Rödakorshuset startades som en utveckling av mötesplatsen för papperslösa som Röda Korset tidigare drev tillsammans med Stadsmissionen. Till Rödakorshuset kommer människor som befinner sig i många olika livssituationer, bland annat möter kretsen papperslösa och hemlösa kvinnor.

Svenska Röda Korsets roll

Bakgrund

Under de senaste åren har antalet människor i hemlöshet ökat i Sverige, samtidigt som samhället tagit ett allt mindre ansvar för problematiken. Staten har sedan 2009 inte någon nationell strategi för att minska hemlösheten i landet och civilsamhället har behövt ta ett allt större ansvar för att inte fler barn, unga och vuxna ska behöva bo på gatan eller flytta runt mellan olika tillfälliga lösningar. Det ökande behovet har under de senaste åren blivit tydligt för Röda Korset och kretsar runt om i landet har påtalat att de i allt högre utsträckning möter människor i akut hemlöshet. Därför har det klargjorts i den strategiska inriktningen 2020-2023 att vi ska kunna möta akuta behov av tak över huvud och det har också tagits fram en riktlinje för Materiellt bistånd som klargör att erbjuda tak över huvud är en form

¹² Svenska Röda Korset, <https://kunskapsbanken.rodakorset.se/hc/sv/articles/360004048037-F%C3%B6rdjupning-och-tips-Ensamkommande-barn-och-unga>.

av materiellt bistånd som Röda Korset kan bistå med. Nu står organisationen i en fas där det behövs ta fram verksamhetsutvecklande stöd och långsiktig planering för hur vi möter det humanitära behovet på ett hållbart och kvalitetssäkrat sätt.

Gällande styrdokument

De verksamheter som bedrivs inom Rödakors- och rödahalvmånerörelsens ska alltid vara grundade i rörelsens gemensamma *grundprinciper*, dessa principer ska vara vägledande i allt arbete som görs.¹³ Principen om *Humanitet* innebär att rörelsen internationellt och nationellt ska arbeta för att förhindra och lindra mänskligt lidande, med målet att skydda liv och hälsa och att värna respekten för människovärdet. Genom att bedriva verksamhet som säkerställer att människor i utsatthet har tak över huvudet arbetar Svenska Röda Korset utifrån denna princip. Vad gäller grundprincipen om *frivillighet* så utgår den ifrån att Röda Korset ger hjälp frivilligt och osjälviskt. Frivillighet gäller både givare och mottagare. Den frivilliga hjälpen får dock inte innebära att man ger avkall på kvaliteten. Det är därför viktigt att i verksamhet med boenden kombinerar frivilliga krafter med anställd personal vid behov.

Av *Svenska Röda Korsets stadgar*¹⁴ framgår att materiellt bistånd får ges till enskilda vid särskilda situationer. Enligt tillämpningsföreskrifterna¹⁵ till stadgarna får materiellt bistånd ges för att människor ska kunna klara att få sina grundläggande humanitära behov av primärt mat och dryck, husrum, kläder och hygien tillgodosedda. Det framgår vidare att materiellt bistånd kan ges bland annat vid situation som uppstått under lång tid av nöd där myndigheter, eller andra aktörer i samhället, inte tillgodoser ett materiellt behov. Med en situation av långvarig nöd avses ett läge där en person lever under mycket dåliga levnadsförhållanden och stor utsatthet. Det kan vara en person som av olika skäl inte får, kan, orkar eller förmår söka stöd från myndigheter (exempelvis på grund av droger, hemlöshet eller psykisk ohälsa). Stöd kan alltså bli aktuellt oavsett orsakerna till en persons livssituation.

I Svenska Röda Korsets *Strategiska inriktning för åren 2020- 2023* fastställs att Svenska Röda Korset ska öka fokuset på att möta människor i situationer där risken för utsatthet är extra stor och att organisationen ska möta de största humanitära behoven i varje kommun.

”Vi tillhandahåller materiellt stöd såsom kläder, mat och dryck. Vi bidrar till att erbjuda tak över huvudet till människor i akut hemlöshet, till exempel genom att öppna mötesplatser eller värmestugor. Det gör vi för att möta grundläggande humanitära behov hos människor framför allt i akuta eller långvariga situationer av nöd och för att kunna påtala de brister vi ser och på så vis bidra till en förändring (nationellt och lokalt om behoven finns).”¹

¹³ Röda Korsets sju grundprinciper är humanitet, opartiskhet, neutralitet, självständighet, frivillighet, enhet och universalitet, <https://www.rodakorset.se/om-oss/grundprinciper/>.

¹⁴ Svenska Röda Korset, Stadgar för föreningen Svenska Röda Korset, angående materiellt bistånd se § 15, <https://kunskapsbanken.rodakorset.se/hc/sv/articles/360003842557-Statgar>.

¹⁵ Svenska Röda Korset, Tillämpningsföreskrifter till stadgar, § 15, file:///C:/Users/libe/Downloads/Till%C3%A4mpningsf%C3%B6reskrifter_stadgar_2020.pdf.

Under 2019 antogs också en *Riktlinje för materiellt bistånd*¹⁶ som syftar till att ge vägledning till kretsar, frivilliga, förtroendevalda och anställda till hur Svenska Röda Korset beslutar om och tillhandahåller materiellt bistånd. Även riktlinjen klargör att "tak över huvud" är en form av materiellt bistånd och några exempel lyfts på hur rödakorskretsar kan arbeta med boendelösningar (värmestugor, fadderhem, tillfälliga boenden etc).

Med stöd av de beskrivna styrdokumenterna framgår att Svenska Röda Korset ska verka för att förhindra och lindra mänskligt lidande för de människor som är mest utsatta. Det innebär att organisationen ibland genomför insatser och bedriver verksamheter för människor som faller utanför samhällets skyddsnät. Då staten inte tar sitt ansvar för att säkerställa alla människors rätt till tak över huvudet så innebär det ett ökat mänskligt lidande för dem som drabbas, människor som redan befinner sig i utsatta situationer. När civilsamhället går in och bedriver operativ verksamhet inom områden där huvudansvaret egentligen ligger hos staten bör ett sådant arbete alltid kombineras med ett kontinuerligt opinions- och påverkansarbete i syfte att få staten att ta sitt ansvar. Svenska Röda Korset kan i fall när behov och brister uppstår i statens ansvar, antingen genom vår stödjande roll gå in och bedriva verksamhet genom avtal eller överenskommelse med staten, eller utifrån vår kompletterande roll själva eller tillsammans med andra aktörer från civilsamhället genomföra insatser, och då är det särskilt viktigt med ett starkt påverkansarbete.

Nuläge

Hur stor hemlöshet som Svenska Röda Korsets frivilliga möter varierar mycket mellan olika kretsar och kommuner. I storstäderna Stockholm, Göteborg och Malmö är hemlösheten stor och består av människor från olika livssituationer och med olika bakomliggande orsaker. Även på andra orter möter emellertid kretsarna människor som saknar stabila boenden, det handlar då många gånger om människor som befinner sig i papperslöshet, ensamkommande ungdomar med uppehållstillstånd för gymnasiestudier eller i papperslöshet samt om irreguljära EU-migranter.

Värmestugan för vuxna i Malmö besöktes, enligt en uppskattning av nattpersonal på plats, av ungefär 250–300 unika individer under perioden 191219–200411. Majoriteten av besökarna var rumänska EU-migranter, personer med beroendeproblematik och/eller psykisk ohälsa samt svenskfödda äldre personer med ansträngd ekonomi och i övrigt begränsad social samvaro. Utöver dessa grupper besöktes värmestugan också av personer i papperslöshet samt personer från andra länder med tillfälliga jobb i Sverige som saknade bostad. Några besökare kom också till värmestugan då de tillfälligt blev bostadslösa. Totalt antal besök under den aktuella perioden var 4 562, varav 3 328 personer stannade kvar över natten. Cirka 4 000 portioner mat delades ut på värmestugan under samma tid. Året innan, 2018-2019, då värmestugan låg mer centralt till besöktes värmestugan 6 144 gånger under motsvarande period.¹⁷

Värmestugan för unga i Malmö hade 2019-2020 totalt 4 413 besök, varav 2 134 stannade över natten. 5 660 matportioner delades ut under perioden. Föregående år, 2018-2019, besöktes verksamheten av 3 789 personer, varav 1 797 stannade över natten. Till värmestugan kom huvudsakligen unga vuxna som blivit vräkta eller utslängda från sitt föräldrahem, ensamkommande ungdomar som tidigare bott på HVB-hem eller i familjehem, ungdomar som fått avslag från Migrationsverket samt personer som

¹⁶ Svenska Röda Korset, *Riktlinje för materiellt bistånd*, <https://kunskapsbanken.rodakorset.se/hc/sv/articles/360007406578-Riktlinje-f%C3%B6r-materiellt-bist%C3%A5nd>.

¹⁷ Svenska Röda Korset, Rapport Värmestuga vuxen 2019-2020.

varit på behandlingshem eller suttit på anstalt. Många av ungdomarna hade någon form av missbruksproblematik.

Under år 2019 besöktes *Rödakorshuset i Skärholmen* av 5 845 besökare, av dessa var uppskattningsvis hälften nya besökare och hälften återkommande besökare. Majoriteten av de personer som besöker rödakorshuset befinner sig i papperslöshet. Under året användes möjligheten att låna dusch 1 579 gånger, tvättstugan 636 gånger och kläutdelning 675 gånger. 3 786 måltider serverades under året.

Svenska Röda Korsets *arbete mot hemlöshet bland unga vuxna* som finansierats med stöd av regeringsmedel har genomförts både på nationell och lokal nivå. 46 kretsar beviljades medel 2018, 32 kretsar år 2019 och 34 kretsar år 2020. Vid åiterrapporteringen av medlen för 2019 uppgav 90,9 procent av kretsarna att de mötte ungdomar som saknar stabila boenden. I enkäten definierades stabila boenden som boendelösningar för sex månader eller längre. Knappt en femtedel av de svarande uppskattade att 81–100 procent av ungdomarna de möter saknar stabila boenden.¹⁸ I december 2019 uppskattades minst 415 ungdomar ha boenden genom verksamhet där en rödakorskrets hade boendestödande verksamhet med stöd av regeringsmedel. Typen av verksamhet skiljer sig mycket åt mellan kretsarna.

Erfarenheter från rödakorsverksamheter för människor i hemlöshet

Inför denna sammanställning har samtal genom intervjuer och fokusgrupper genomförts med nationellt anställda tjänstepersoner som arbetat med värmestugorna i Malmö samt med Rödakorshuset i Skärholmen. Fokusgrupper har också förts med kretsar inom Svenska Röda Korset i syfte att ta vara på erfarenheter från rödakorsverksamheter för och med människor som befinner sig i hemlöshet.

I samtalen med **kretsar** lyftes att det är viktigt att kommunerna i första hand tar sitt ansvar för att ordna boenden för människor i hemlöshet i kommunerna. I de fall kommunerna tar detta ansvar får civilsamhället främst en stöttande roll, exempelvis genom att kunna erbjuda hälsofrämjande verksamheter på befintliga boenden.

När kommunerna inte tar ansvar, eller då kommunala insatser inte räcker till, lyftes det som ett absolut minimum att Svenska Röda Korset arbetar med värmestugor/härbärgen eller liknande lösningar. Värmestugorna erbjuder akut tak över huvudet, därefter lyftes behovet av att kombinera detta med ett långsiktigt arbete för att stötta människor att hitta mer hållbara boendelösningar exempelvis genom att kunna erbjuda övergångslägenheter.

Kretsarna hade olika uppfattning om vilka målgrupper som bör prioriteras. I detta sammanhang lyftes av vissa att personer med missbruk inte bör vara Svenska Röda Korsets prioriterade målgrupper, medan andra lyfte att alla har rätt till tak över huvudet och att en sådan distinktion inte borde göras. Vidare lyftes att olika målgrupper har olika behov, barnfamiljer behöver exempelvis andra lösningar än ensamkommande unga vuxna. Boenden för barnfamiljer bör separeras från boenden där det finns människor med en aktiv missbruksproblematik.

I samtalet diskuterades hur rollerna mellan tjänstepersoner och frivilliga bör fördelas om Svenska Röda Korset skulle bedriva boendeverksamheter. Samtliga tillfrågade kretsar ansåg att frivilliga är viktiga och

¹⁸ Svenska Röda Korset, *Mitt liv räknas – Den humanitära situationen för ensamkommande unga*, <https://www.rodakorset.se/globalassets/rodakorset.se/dokument/om-oss/fakta-och-standpunkter/rapporter/humanitara-situationen-ensamkommande-roda-korset.pdf>.

nödvändiga för att genomföra sådana projekt men att anställda tjänstepersoner behövs för att hålla ihop verksamheten. Att driva boendeverksamhet ansågs vara ett för omfattande arbete för att genomföra helt på frivilligbasis. Rödakorshuset lyftes som ett bra exempel där en eller ett par anställda som är förankrade i den lokala kretsen har driftsansvar, lokalkännedom och ansvar för att hålla samman och rekrytera frivilliga och det finns ett kontinuerligt stöd från tjänsteorganisationen. Rödakorshuset ansågs generellt vara bra och välorganiserat, men otillräckligt då det endast har öppet dagtid. För att kunna möta befintliga behov skulle det, enligt de närvarande kretsarna, behöva vara öppet alla dagar och utökas med möjlighet till nattvila.

Vikten av samverkan med andra externa aktörer nämndes också som en framgångsfaktor.

I samtalen med **tjänstepersoner** lyftes att behoven av boendeverksamheter för människor i hemlöshet är stora och att behoven ökar då det offentliga stramar åt sitt stöd. I detta sammanhang nämndes också att situationen blivit värre på grund av Coronapandemin men att problemen var stora redan innan. Eftersom *andra organisationer* ofta bara tar emot människor från vissa målgrupper är det ofta svårt att hitta relevanta platser att hänvisa människor till, och det är tårnande för frivilliga och tjänstepersoner att inte kunna hjälpa människor i utsatthet att hitta någonstans att sova på natten. Behovet av boende eller plats för nattvila i anslutning till Rödakorshuset lyftes särskilt.

Vikten av att på vissa orter kunna erbjuda helhetslösningar lyftes fram under samtalen. Även om verksamheterna kan, och antagligen bör, genomföras i samverkan med andra aktörer så bör Svenska Röda Korset vara stark nog för att i en del sammanhang kunna stå för grunden. Därefter kan andra organisationer komplettera med sina styrkor utifrån befintliga erfarenheter och resurser.

I första hand ansågs boendeverksamheter behövas året runt, men som en lägsta nivå nämndes behovet av vinteröppna verksamheter. Om säsongsbetonade verksamheter ska genomföras lyftes vikten av att det även under den stängda perioden finns en kontinuerlig sammanslutning av personer och anställda som arbetar med verksamheten under hela året. På det sättet skulle arbetet under den öppna perioden kunna underlättas avsevärt då det under den stängda tiden kan genomföras mycket förarbete, exempelvis frivilligrekrytering, säkring av finansiering och resurser, ordna lokaler och stärka samarbeten.

Den roll som Svenska Röda Korset bör ta ansågs vara att bidra till att skapa helhetslösningar. Det lyftes att det inte fungerar att erbjuda tak över huvudet över natten och sedan skicka ut folk på morgonen, det behöver då finnas en mötesplats öppen som kan ta emot människor för social samvaro och även viss service, som exempelvis vård, rådgivning och mat. Att tänka helhet lyftes som ett framgångskoncept. Även behovet av att civilsamhället organiserar sig inom dessa frågor nämndes, genom att samverka med andra aktörer kan tak över huvudet uppnås för fler. En möjlighet som diskuterades var att samla flera organisationer under samma tak för att kunna bidra till att människors rättigheter kan tillgodoses på ett bredare plan.

Tjänstepersoner ansågs behöva finnas med som ett aktivt stöd som också kan bidra till att hålla ihop en boendeverksamhet. Centralt anställda personer blir viktiga i sin stödjande roll till kretsarna, men kretsarna bör vara de som huvudsakligen genomför verksamheten. Andra resurser som finns inom Svenska Röda Korset bör också inkorporeras i verksamheterna, exempelvis vårdförmedling. Vid nattverksamhet ansågs minst en anställd person finnas på plats hela tiden. Det går bra att ha frivilliga på plats även nattetid men minst en person behöver finnas där med ansvar för att fatta beslut och ta ansvar för situationer som kan uppkomma på verksamheter som erbjuder tak över huvudet. Det kan finnas fördelar med att personalen på plats har tydliga roller, exempelvis en säkerhetsansvarig och en verksamhetsansvarig.

Svenska Röda Korset bör, enligt dessa samtal, främst riktas till människor som faller utanför det offentliga samhällets skyddsnät. Samtidigt bör inte personer i akut behov av stöd nekas hjälp. En möjlig lösning som lyftes kring detta är att erbjuda alla människor hjälp under ett första dygn, men att de som har möjlighet att få stöd från samhället eller andra aktörer därefter hänvisas vidare.

De största behoven finns i storstäderna, men problematiken kan även vara stor på mindre orter. Insatser bör riktas in på orter där behoven är som störst och där Svenska Röda Korset har kretsar som möter den här typen av utsatthet och som har ett intresse av att arbeta med lösningar. Verksamheterna bör anpassas utifrån lokal kontext.

Även om Svenska Röda Korset nu väljer en väg där vi utökar och stärker vårt arbete med att erbjuda tak över huvud och olika boendelösningar är det viktigt att vi även ser till att vi har verktyg för att göra säkra hänvisningar och när det är möjligt att ge psykosocialt stöd, både till människor i utsatthet och till våra frivilliga och anställda. Vi kommer alltid att möta situationer där vi upplevs som otillräckliga och inte kan möta alla behov, det är och förblir en utmaning för oss.

Externa organisationer

Civilsamhället tar ett stort ansvar för boendelösningar till människor i utsatta situationer i Sverige. Nedan följer en beskrivning av några externa aktörers verksamheter inom området. Informationen

kommer dels från en enkätundersökning som skickats ut till de organisationer som beviljats medel från MUCF för arbete med människor i utsatthet och dels från organisationernas egna hemsidor.

En av de mest framträdande organisationerna inom detta område är i dagsläget **Stadsmissionerna** som bedriver ett flertal boendeverksamheter runt om i landet, de flesta boenden sker genom placering från Socialtjänsten. Stadsmissionerna arbetar bland annat med att sprida den sociala modellen "Bostad Först" som utgår från att ett eget boende är en mänsklig rättighet och att personer i hemlöshet först behöver den grundtrygghet som en egen bostad innebär innan de kan förväntas ta itu med att förändra sina liv. I modellen erbjuder hyresvärdar lägenheter via Stadsmissionen, med målet att den boende på sikt ska kunna ta över hyreskontraktet själv. Exempel på verksamheter inom Sveriges Stadsmissioner:

- *Stockholms Stadsmission* bedriver akutboende för män, akutboende för kvinnor, boende i egen lägenhet med stöd, familjehem för barn, unga och vuxna på uppdrag av socialtjänsten och kriminalvården, stödboende för vuxna, träningsboende för unga, hyresförmedling för gymnasie studerande samt ett LSS-boende. Stockholms Stadsmission har också ett härbärg som vänder sig till EU-medborgare och tredjelandsmedborgare.
- *Skåne Stadsmission* har träningslägenheter för personer över 18 år, kollektivt eller enskilt boende för kvinnor över 18 år samt lägenheter i varierande storlekar för familjer.
- *Göteborgs kyrkliga stadsmission* har ett korttidsboende riktat till vuxna med psykisk ohälsa och missbruksproblematik, kollektivboende med drogfri miljö för människor med alkohol- och narkotikaberoende, korttidsboende i drogfri miljö för personer med psykisk ohälsa och beroendeproblematik, stödboende för män och kvinnor över 21 år som saknar bostad och/eller behöver någon form av stöd, långtidsboende för personer med olika psykiska funktionshinder samt ett boende för människor mellan 18-30 år med olika psykiska funktionshinder.

Frälsningsarmén möter människor i hemlöshet på 79 olika orter runt om i Sverige. Genom verksamheterna erbjuds mat, kläder, visst ekonomiskt bistånd samt rådgivning, samtal och gemenskap. Frälsningsarméns boendeverksamheter består av akutboenden, stödboenden samt utslusningslägenheter.

- På ett akutboende blir personen inskriven på kvällen, väcks på morgonen, får frukost och får sedan lämna boendet. På morgonen får personen stanna kvar för att genom samtal börja ta itu med varför man är akut hemlös och få hjälp med sociala kontakter.
- På stödboenden kan personen långsiktigt ta itu med sin livssituation, exempelvis pågående missbruk, psykiska problem, ekonomiska svårigheter etc.
- En egen utslusningslägenhet erbjuds personer som varit under behandling för missbruk för att under en övergångsperiod få hjälp ut i vardagslivet via anställda boendestödare.

Svenska Kyrkan bedriver ett antal olika typer av boenden för olika målgrupper, så som fadderhem, härbärgen, lägenheter, rum på folkhögskolor etc. År 2019 finansierade Svenska Kyrkan, genom regeringsmedel för unga i utsatthet, boenden för ensamkommande ungdomar i 76 olika kommuner för sammanlagt 1 262 personer.

Rädda Barnen har olika typer av boendestödande verksamheter på ett flertal orter runt om i Sverige, främst för ensamkommande unga och ofta i samverkan med andra aktörer. Exempelvis har Rädda Barnen i Kalmar hyrt studentrum som hyrs ut i andra hand till ensamkommande unga vuxna. Genom detta har 18 ungdomar fått boenden, och fler har fått stöd att hitta alternativa boenden exempelvis på folkhögskolor.

Agape Göteborg är en frivilligorganisation som ger stöd till ensamkommande barn och ungdomar. Organisationen bedriver 15 boenden som alltid är bemannade med volontärer samt förmedlar boendeplatser till 150 frivilliga familjehem. Totalt har Agape Göteborg 506 boendeplatser.

Hela Människan består av ett 60-tal föreningar över hela Sverige som driver socialt arbete på kristen grund för människor i utsatta livssituationer. På några orter bedrivs boendeverksamheter, det handlar då om härbärgen, tröskelboenden, stödboenden, akutboende och skyddat boende. Verksamheten riktar sig till hemlösa, kvinnor som utsatts för trafficking, nyligen frigivna, personer med psykiska funktionshinder och personer som varit på behandlingshem. Under 2019 hade härbärgen i Enköping 1 774 gästnätter, uppskattningsvis fördelat mellan cirka 20 personer.

Utöver de organisationer som beskrivits ovan finns ett antal **andra lokala organisationer och föreningar** som i olika omfattning och samarbetsprojekt arbetar med boendeverksamhet. Exempel på sådana organisationer är Räddningsmissionen i Göteborg, som bland annat bedriver jourboende för hemlösa och ett boende för äldre hemlösa kvinnor, och Ny Gemenskap som i sitt projekt Nya Rum bistår ungdomar i Stockholmsområdet med uppehållstillstånd för studier att hitta boende.

Analys av nuläget för Svenska Röda Korsets

Baserat på vad som framkommit vid genomgången ovan bedöms behoven av boendestödande verksamheter vara stora, framförallt (men inte uteslutande) i storstäderna. Behoven har ökat under de senaste åren vilket kan bero på ett flertal olika faktorer, exempelvis att kommuner snävat in rätten till stöd från socialtjänsten, bostadsbrist, framförallt vad gäller hyresrätter, en snävare lagstiftning inom migration och mottagande, problematik med trafficking samt den fria rörelsen inom EU. I det politiska klimat som föreligger är sannolikheten stor för att denna trend kommer att fortsätta och behoven av boendelösningar kommer att kvarstå under en längre tid. Mot denna bakgrund behöver Svenska Röda Korset tydliggöra sin roll i arbetet mot hemlöshet för att kunna vara en relevant aktör som arbetar för att möta de största humanitära behoven i varje kommun. Av de interna dokument som beskrivits ovan samt bedömningsmallen för nationella insatser framgår att det inte finns några hinder för att organisationen ska kunna ta förflyttningar framåt inom dessa områden, snarare talar dessa styrdokument för att detta bör göras.

Den förskjutning som skett i Sverige under de senaste åren där det humanitära behovet av bostad inte längre tillgodoses för ett flertal målgrupper påverkar många av de verksamheter som bedrivs inom Svenska Röda Korset. Avsaknaden av trygga, stabila och hållbara boenden påverkar bland annat möjligheterna att tillgodogöra sig behandling på Röda Korsets behandlingscenter för krigsskadade och torterade, det försvårar möjligheter till etablering i verksamheter för migranter och det påverkar målgruppen för verksamheterna i Socioekonomiskt utsatta områden.

För att inte ta över ansvaret från stat och kommun i dessa frågor bör verksamheter som syftar till att säkerställa alla människors rätt till tak över huvudet kombineras med ett nationellt och lokalt påverkansarbete. På nationell nivå kan ett påverkansarbete syfta till att få staten att ta fram tydligare handlingsplaner för hur arbetet för att motverka hemlöshet ska genomföras samt för att få staten att tydliggöra ansvar och finansieringsmöjligheter för kommunernas och civilsamhällets arbete för minskad hemlöshet. På lokal nivå bör i första hand dialog föras på aktuella orter i syfte att få kommunerna att ta sitt ansvar i frågan, antingen för att se till att kommunerna själva säkerställer rätten

till boenden eller att undersöka möjligheterna till finansiering, samverkan eller annat stöd från det offentliga.

För att kunna bedriva ett bra och resultatorienterat påverkansarbete bör Svenska Röda Korset också tydliggöra vilka ställningstaganden organisationen har kopplat till hemlöshet. Det kan exempelvis handla om att förtydliga att en trygg bostad ses som en mänsklig rättighet och att de humanitära konsekvenserna av att sakna ett boende är allvarliga.

På orter där behoven av boendelösningar är stora och möjligheterna att få kommunerna att ta ansvar för situationen är uttömda behöver människors rätt till tak över huvudet säkerställas på annat sätt. Som en humanitär organisation som ska arbeta för att möta de största humanitära behoven i varje kommun bör Svenska Röda Korset ha en tydlig roll i detta arbete. Hur den rollen ser ut kommer behöva anpassas efter den lokala kontexten.

På vissa orter där problematiken med hemlöshet är särskilt stor, huvudsakligen Stockholm, Malmö och Göteborg, är det rimligt att anta att behoven av boendelösningar kommer att vara bestående under längre tid. Insatser behöver därför anpassas efter den verkligheten och boendeverksamhet som startas upp på dessa orter bör startas upp med långsiktighet i åtanke. På andra orter kan behoven av boendeverksamhet vara av mer övergående karaktär och ibland för mer specifika målgrupper, verksamhet i dessa kommuner kan därför behöva utformas på annat sätt för att i största möjliga mån möta de lokala behoven hos berörda målgrupper. Vid bedömningen av Svenska Röda Korsets roll och arbete inom detta område kan det därmed finnas anledning att se på frågan från olika perspektiv, ett för långsiktiga verksamheter på orter med särskilt stora och bestående behov och ett för verksamheter på övriga orter.

Oavsett om det handlar om långsiktiga eller andra behovsbaserade boendeverksamheter så finns det anledning att undersöka möjligheterna till samverkan med externa aktörer. Sådana aktörer kan vara kommuner men det kan också vara andra civilsamhällesaktörer. Samverkan bör alltid eftersträvas men behöver inte vara avgörande för om en verksamhet ska startas upp eller inte. Som en stark civilsamhällsaktör kan Svenska Röda Korset ta en viktig roll i att initiera och samordna insatser för att möta behoven lokalt.

Strukturell hemlöshet

Den strukturella hemlösheten är många gånger inte lika tydlig men vi möter den i flera av våra verksamheter och den leder många gånger till stort humanitärt lidande. Avsaknaden av en trygg och stabil bostad är allt oftare en faktor och bidragande orsak till ohälsa och otrygga uppväxtvillkor för barn. Den strukturella hemlösheten och dess orsaker är komplex och handlar både om bostadsbrist/bostadsmarknaden och Socialtjänstlagens tillämpning. För Röda Korset är det ofta svårt att erbjuda en lösning på själva boendesituationen för de som befinner sig i den strukturella hemlösheten, det vi kan göra är främst erbjuda rådgivning, stöd och stärka vår dialog och påverkan med relevanta myndigheter och politiken på lokal och nationell nivå gällande frågan.

Utveckling på gång

Ett antal kretsar bedriver, som huvudansvarig eller genom att stötta andra aktörer olika former av boendestödande verksamhet. För att följa utvecklingen och utifrån vår roll möta behoven framåt pågår utveckling inom en del områden:

- **Tematiskt och verksamhetsutvecklande stöd till kretsar**
Enhet Hälsofrämjande och Socialtrygghet har uppdrag att stärka det verksamhetsutvecklande stödet till kretsar och att ta fram ett program för Grundläggande humanitära behov med tillhörande handböcker och metodmaterial. Det är viktigt att vi fångar upp de kretsar som har befintlig verksamhet samt kretsar som har ambitionen att starta verksamhet och erbjuder ett adekvat tematiskt och verksamhetsutvecklande stöd. Förutom stöd i att bedriva operativ verksamhet behövs också stöd vad gäller social rådgivning och att kunna göra säkra hänvisningar samt psykosocialt stöd både till målgrupp och våra frivilliga. Enheterna skydd och förening och kapacitet har här också ett ansvar.
- **Satsning på nya Rödakorshus**
En satsning pågår för att utöka antalet Rödakorshus i landet, denna satsning kommer att innebära att vi på fler platser, utifrån lokala behov och kretsars kapacitet kan möta humanitära behov hos människor i hemlöshet och annan svår utsatthet. En planering och budget för en 2-årsperiod finns, arbetet bör därefter utvärderas och eventuellt förlängas och utökas med ytterligare Rödakorshus på fler platser.
- **Resursmobilisering och Kapacitetsutveckling**
På nationell nivå bör det prioriteras att rikta finansiering till verksamhet som möter behovet av boende för människor i hemlöshet. Företagspartners, stora givare och statliga medel bör i så stor utsträckning som möjligt komma dessa verksamheter till gagn och när det är möjligt fördelas till kretsar som bedriver eller kan starta upp ny relevant verksamhet.
Enhet Regional och Lokal Utveckling har som uppdrag att stötta kretsars kapacitetsutveckling och ge stöd i resursmobilisering och långsiktig finansiering. Stöd bör särskilt ges till kretsar som i sina behovsanalyser identifierat hemlöshet som ett lokalt humanitärt behov och där kretsen har förutsättningar att göra en insats.
- **Säkerhet**
Med boendeverksamhet kommer särskilda risker och utmaningar. Det måste säkerställas och tydliggöras att det finns kompetens och rutiner för att i så hög utsträckning som möjligt garantera säkerheten i verksamheterna, genom att följa rutinerna som är fastställda i GS riktlinjer för säkerhet.¹⁹
- **Stärkt påverkan**
Utifrån att hemlöshet är en problematik som i allt högre utsträckning påverkar människors möjligheter till en god hälsa och barn och ungas uppväxtvillkor och att vi som organisation möter detta och ser konsekvenserna i flertalet av våra verksamheter så bör vi stärka vår dialog och påverkan gällande hemlöshet och allas rätt till en trygg och stabil bostad. För att kunna göra det behöver vi sammanställa evidens från alla våra verksamheter som kan ligga till grund för en positionering att utgå ifrån i dialog och påverkan.
- **Samverkan med Internationella Rödakors- och rödahalvmånerörelsen**

¹⁹ <https://kunskapsbanken.rodakorset.se/hc/sv/articles/360003925958-GS-s-riktlinjer-f%C3%B6r-SRK-s-interna-s%C3%A4kerhetsarbete-Intern-s%C3%A4kerhet-och-krishantering>

Hemlöshet är inget svenskt isolerat fenomen och flera nationella föreningar i världen möter precis som vi en ökande utsatthet som konsekvens av bostadsbrist och hemlöshet. Vi bör därför bidra till rörelsens gemensamma arbete kring hemlöshet och särskilt på europeisk nivå ta vara på tillfällen för erfarenhetsutbyte och kompetensstärkande möjligheter och gemensam påverkan gentemot EU.

Risکانالys och förebyggande riskåtgärder

All typ av verksamhet i vilka möten sker med människor som befinner sig i utsatta situationer medför risker. Dessa risker behöver undersökas och om möjligt förebyggas redan i planeringsfasen av nya verksamheter, för att sedan uppdateras under verksamhetens gång.

I verksamheter som tillgodoser tak över huvudet, och särskilt i verksamhet som har öppet natttid, behöver det finnas genomarbetade och tillgängliga rutiner för möten med människor som mår dåligt. För att personal och frivilliga ska känna sig trygga i sina roller behöver de ha rätt kompetens och det måste finnas system på plats för ökad trygghet och hantering av svåra situationer, exempelvis i samband med möten med personer med aktivt missbruk och psykisk ohälsa. I denna typ av verksamheter finns det en risk för att situationer med hot och våld uppstår. Av denna anledning krävs att frivilliga och anställda har tillgång till den utbildning och det stöd som de behöver för att kunna bedriva en bra, trygg och säker verksamhet, samt tillräcklig kunskap om hur sådana situationer ska hanteras. Hur stor risken för denna typ av händelser är varierar beroende på målgrupp och lokalisering av verksamheten, riskerna kan exempelvis vara olika stora i värmestugor i storstadsmiljö och i målgruppsanpassade boenden på mindre orter.

Svenska Röda Korset behöver alltid säkerställa att insatserna inte gör någon skada, i enlighet med principen om "Do no harm". Sådan skada skulle kunna uppstå exempelvis vid uppstart av verksamhet som tillgodoser grundläggande behov för det fall att verksamheten sedan läggs ner efter kort tid utan att kunna hänvisa deltagare till annan verksamhet som tillgodoser dessa behov. Det är därför av stor vikt att det i verksamhetsuppdraget ingår att säkerställa fortsatt finansiering av verksamheten och att det finns en planering för hur ett eventuellt avslut av verksamheten ska genomföras för att orsaka minsta möjliga skada för berörda. Det behöver också finnas strukturer på plats för trygga hänvisningar till externa aktörer, exempelvis myndigheter så som socialtjänst, sjukvård och polis eller andra organisationer och föreningar som kan ge ett relevant stöd.

Behovs- och riskanalyser behöver genomföras regelbundet för att motverka och förebygga risker i verksamheterna och för att säkerställa att insatserna möter de största humanitära behoven. För att minimera risksituationer är det också av vikt att vid verksamhetsutvecklingen ta vara på erfarenheter och kompetenser från liknande tidigare insatser så som värmestugorna i Malmö, boendeverksamhet för ensamkommande ungdomar och boenden för EU-migranter i Stockholm och på Gotland.

Att möta människor som befinner sig i stor utsatthet kan vara svårt och jobbigt, både för anställda och för frivilliga. Vid uppstart av denna typ av verksamhet behöver det finnas en plan för hur berörda medarbetare och frivilliga ska få psykosocialt stöd för att orka genomföra insatserna och vilja vara kvar länge i organisationen med bibehållet engagemang.

